

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

ผลของการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
EFFECTS OF EMPATHY DEVELOPMENT IN MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS

นางสาวกัญญาณต์ โสภา *

Ganyagarn Sopa

อาจารย์ ดร.จรินทร์ วินทะไชย์ **

Jarintorn Wintachai, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก 2) เปรียบเทียบคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ตัวอย่างวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 88 คน แบ่งออกเป็น 2 ห้องเรียน ห้องละ 44 คน ได้แก่ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมครั้งละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง โดยให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มตอบแบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก 2) แบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: mm.gibs@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Jarintorn.W@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purposes of this study were 1) to compare mathayomsuksa 2 students' empathy before and after attending an empathy development program, and 2) to compare mathayomsuksa 2 students' empathy before and after attending the empathy development program between an experimental group and a control group. The samples of this study were 88 mathayomsuksa 2 students of Surasakmontree School in Bangkok who studied in the first semester of academic year 2015. The samples were randomly divided into 2 groups: the experimental group attended the empathy development program and the control group did not. The empathy development program involved 12 training sessions with each session lasting 50 minutes. A Pretest, posttest and follow-up test were administrated. The research instruments included 1) the empathy development program, and 2) the empathy scale. One - Way Repeated Measures (ANOVA) and Independent T-Test were employed for data analysis.

The results demonstrated that 1) the posttest and follow-up test scores on the empathy scale of the experimental group were significantly higher than their pretest scores at $p < .01$ 2). The posttest and follow-up test scores on the empathy scale of the experimental group were significantly higher than the scores of control group scores at $p < .05$.

คำสำคัญ: การรู้ซึ่งถึงความรู้สึก/ การพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

KEYWORDS: EMPATHY/ EMPATHY DEVELOPMENT

บทนำ

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 และ 2553 หน้า 3 มาตราที่ 6 กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการศึกษา มิได้มีเพียงจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญาเท่านั้น หากแต่มุ่งหมายให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในหลากหลายด้าน สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner, H. (2002) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าความฉลาดของมนุษย์มีหลากหลายด้านซึ่งทุกด้านล้วนมีความสำคัญ 1 ในนั้น คือ ด้านมนุษย์สัมพันธ์ อันเป็นความฉลาดในการสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจผู้อื่น โดยการมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยมุมมองเดียวกับผู้อื่น เพื่อทำความเข้าใจว่าผู้อื่นคิดและรู้สึกอย่างไร เนื่องจากการสร้างสัมพันธภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งทำให้ต้องเผชิญและอยู่ร่วมกับผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น การพัฒนาความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งความสามารถหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพและความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม คือ การรู้ซึ่งถึงความรู้สึก (empathy) เนื่องจากเป็น

ความสามารถที่จะช่วยส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพกับผู้รอบตัวและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารหรือการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพของมนุษย์ (Gordon, R. D., 1985) โดยการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสามารถช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้และยอมรับความรู้สึกของผู้อื่นที่อาจแตกต่างไปจากตน เข้าใจโลกในมุมมองของผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ เด็กที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกมักประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตที่โรงเรียนและเข้าใจสถานการณ์ทางสังคม (พรรณพิมล วิบุลากร, 2555)

ปัจจุบันได้มีการระบุถึงการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในฐานะทักษะเชิงซ้อนหนึ่งที่มีความสำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย (วิจารณ์ พานิช, 2555) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้การรู้ซึ่งถึงความรู้สึกเป็นหนึ่งจุดเน้นในทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นที่ควรพัฒนาแก่ผู้เรียนเพื่อการยกระดับคุณภาพของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

การศึกษางานวิชาการต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า บุคคลผู้ที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่น มักมีแนวโน้มที่จะมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น สามารถเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของบุคคลอื่น ส่งผลต่อการมีแรงจูงใจในการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น บุคคลที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงสามารถเข้าสังคมได้ดี มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำและมีพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งปกป้องผู้ที่ถูกรังแกสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกต่ำ (Batson, C. D., Polycarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., Bednar, L. L. et al., 1997; Berenguer, J., 2007) และจากรายงานสำรวจสุขภาพคนไทย พ.ศ. 2551-2552 ส่วนของสุขภาพเด็กในด้านพัฒนาการทางอารมณ์-จิตใจ-สังคม และจริยธรรม พบว่าเด็กไทยอายุ 13-14 ปี ซึ่งตรงกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นวัยที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกที่ต่ำลงในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 เมื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากเด็กเกิดในยุค generation z ที่สามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว เชื่อมั่นในตนเอง ประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง แต่ขาดทักษะในการสร้างสัมพันธภาพ ขาดความสนใจ ใส่ใจ และขาดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่น (Twenge, J. M. & Campbell, W. K., 2009) ดังนั้นการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจึงเป็นความสามารถหนึ่ง ที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทางจิตวิทยา พบว่าแนวคิดที่มีการให้ความสำคัญต่อการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกมากที่สุดแนวคิดหนึ่ง คือแนวคิดการให้บริการปรึกษาโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของ Carl Rogers ซึ่งการสะท้อนความรู้สึก (reflection of feelings) ตามแนวคิดของ Rogers เป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้ฝึกเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ และสอดคล้องกับตัวชี้วัดการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นตามที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระบุไว้ ผู้วิจัยจึงยึดแนวคิดการให้บริการปรึกษาโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกและการสะท้อนความรู้สึกเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกเป็นความสามารถที่ไม่สามารถพัฒนาได้โดยตรง แต่สามารถพัฒนาได้จากการพัฒนาทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง (Davis, C. M., 1990) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยของนักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการรู้ซึ่ง

ถึงความรู้สึก ได้แก่ Stein, E (1970) Hoggan, R (1975) Rogers, C R (1975) Barrett-Lennard, G T. (1981) Davis, M H (1983) Davis, C. M. (1990) และ Corey, G (2001) โดยผู้วิจัยสังเคราะห์ได้เป็นทักษะ 7 ประการ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ตนเอง เป็นทักษะเบื้องต้นสำคัญที่บุคคลจะสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้ เนื่องจากบุคคลที่เข้าใจตนเอง ย่อมมองตนเองตามความเป็นจริง และมีแนวโน้มที่จะเปิดใจยอมรับผู้อื่นในฐานะมนุษย์ผู้มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดเช่นเดียวกับตนเอง 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดี เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้ฝึกมีแนวโน้มที่จะเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้มากขึ้น 3) การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข เป็นทักษะที่จะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ช่วยให้ผู้ฝึกเปิดใจยอมรับผู้อื่นที่แตกต่างจากตนได้ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีต่อการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ทักษะที่ 1-3 เป็นทักษะเบื้องต้นในการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกผ่านทักษะต่อไป 4) การสังเกต เป็นทักษะที่ใช้ในการทำความเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านการดูสีหน้าท่าทางต่าง ๆ ซึ่งการสังเกตเป็นทักษะที่จะช่วยให้ผู้ฝึกมีหลักในการทำความเข้าใจในความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น 5) การฟัง เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการทำความเข้าใจในเรื่องราว ตลอดจนความรู้สึกของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ผ่านคำพูด และน้ำเสียง 6) การมองโลกผ่านมุมมองเดียวกับผู้อื่น เป็นทักษะที่ฝึกเพื่อทำความเข้าใจโลกในมุมมองของบุคคลอื่น และทำความเข้าใจในเรื่องราวที่บุคคลนั้นประสบ ช่วยให้ผู้ฝึกเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ ทักษะที่ 4-6 เป็นทักษะที่สอดคล้องกับการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกด้านการรู้คิด และความรู้สึก 7) การสะท้อน เป็นทักษะที่บุคคลใช้เพื่อแสดงออกว่าตนเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น สอดคล้องกับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกด้านพฤติกรรม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจากงานวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในบริบทชั้นเรียนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า นักวิจัยมักใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก เช่น กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Brenda, L. L., 2007) กิจกรรมละครเพื่อการศึกษา (Akyol, A. K. & Hamamci, Z., 2007) กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อย (จิรวรรณ ปัญจนันต์, 2554) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Rasoal, C., 2011; Karaoglu, N., Pekcan, S. & Yilmaz, S., 2013) เป็นต้น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจะมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ร่วมมือช่วยกันทำงาน ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับในความคิดเห็นอันแตกต่าง อันก่อให้เกิดความเข้าใจผู้อื่น การรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจึงสามารถพัฒนาขึ้นได้ นอกจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ยังพบว่านักวิจัยหลายท่านใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์การเรียนรู้จากตัวแบบสัญลักษณ์ (Foubert, J. D. & Perry, B. C., 2007; ปวรี กาญจนภี, 2556) วิดีโอเกมพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม (Greitemeyer, T., Osswald, S. & Brauer, M., 2010; Chen, A. M. H., Kiersma, M. E., Yehle, K. S. & Plake, K. S., 2015) เป็นต้น โดยพบว่าสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมควรเป็นสื่อที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางสังคม เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือตัวแบบที่ดีในการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ซึ่งกิจกรรมในโปรแกรมจะมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มี

ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การร่วมมือทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยกิจกรรมทั้งหมดจะครอบคลุมการพัฒนาทักษะ 7 ประการสำคัญที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ไว้ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ตนเอง 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดี 3) การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข 4) การสังเกต 5) การฟัง 6) การมองโลกผ่านมุมมองเดียวกับผู้อื่น 7) การสะท้อน เนื่องจากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในองค์ประกอบของการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จัก ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

สมมติฐานการวิจัย

1. ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 23,615 คน

ตัวอย่างวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 88 คน แบ่งออกเป็น 2 ห้องเรียน ห้องละ 44 คน โดยผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ในการเลือกโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ประเภทสหศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีการจัดห้องเรียนโดยการละความสามารถของนักเรียน จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผู้บริหารและคณะครูมีความยินดีให้การสนับสนุนและความร่วมมือในการทำวิจัยเป็นอย่างดี และผู้วิจัยสามารถเดินทางไปยังสถานศึกษาได้สะดวก ทำให้การทดลอง

และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนการทดลอง (pretest) เพื่อคัดเลือกห้องเรียนที่มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ห้อง และทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก เพื่อเข้าเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้อง และกลุ่มควบคุม 1 ห้อง

ตัวแปรที่ศึกษา

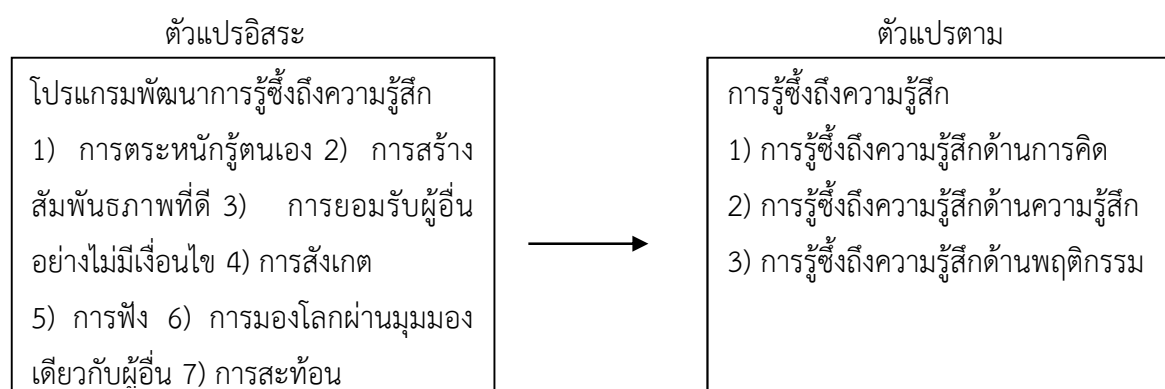
ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก (the empathy development program)

ตัวแปรตาม คือ การรู้ซึ่งถึงความรู้สึก (empathy) โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้คิด (cognitive empathy) ด้านความรู้สึก (emotional empathy) และด้านพฤติกรรม (behavioral empathy)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental designs) แบบมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม ซึ่งได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ซึ่งไม่ได้รับการเข้าร่วมโปรแกรม โดยมีการวัดผล 3 ครั้ง คือ การวัดผลก่อนการทดลอง (pretest) การวัดผลหลังการทดลอง (posttest) และการวัดผลในระยะติดตามผล (follow-up test)

กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทักษะเพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ทั้ง 7 ประการ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี การยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข การสังเกต การฟัง การมองโลกผ่านมุมมองเดียวกับผู้อื่น และการสะท้อน โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมครั้งละ 50 นาที จำนวนทั้งสิ้น 12 ครั้ง โดยผู้วิจัยได้นำโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมทางด้านความตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ากิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณมากกว่า 0.5 ($IOC > 0.5$) จึงถือว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้

2. แบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ให้ประเมินตั้งแต่ระดับจริงที่สุด ไปจนถึงระดับไม่จริงเลย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาข้อคำถาม

ทั้งหมด 48 ข้อ จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา การแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินทางด้านความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีข้อคำถาม 37 ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณมากกว่า 0.5 ($IOC > 0.5$) ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และคัดเลือกข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ จากนั้นนำข้อคำถามไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างวิจัย เพื่อหาค่าความเที่ยงของแบบประเมินด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ครอนบัคแอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเที่ยงของแบบประเมินทั้งฉบับเท่ากับ .88

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นเตรียมการก่อนการดำเนินการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปมอบให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี พร้อมทั้งชี้แจงช่วงเวลาในการดำเนินการทดลองภายในโรงเรียน

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนการทดลองกับนักเรียน 4 ห้อง ด้วยแบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก โดยดำเนินการก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์คะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนทุกห้องโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated Measures ANOVA) เพื่อหาห้องเรียน 2 ห้องที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกไม่แตกต่างกันมาเป็นตัวอย่างวิจัย

2. ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกให้แก่กลุ่มทดลองจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที สำหรับกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการจัดกิจกรรมดังกล่าว แต่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรของโรงเรียน

3. ขั้นหลังการดำเนินกิจกรรม

3.1 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกแล้ว ผู้วิจัยจะให้ตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำการทดสอบหลังการทดลองทันที และภายหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ผู้วิจัยให้ตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มทำการทดสอบในระยะติดตามผลด้วยแบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

3.2 ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social science: SPSS) โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (one-way repeated measure ANOVA) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test for independent samples) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย

ตาราง 1 สรุปข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างวิจัย

ตัวอย่าง	ช่วงอายุ				จำนวน		
	13ปี ถึง 13 ปี 6เดือน	13ปี 6เดือน ถึง 14ปี	14ปี ถึง 14 ปี 6เดือน	14ปี 6เดือน ขึ้นไป	ชาย	หญิง	รวม
กลุ่มทดลอง	13 คน (29.5%)	17 คน (38.6%)	11 คน (25%)	3 คน (6.8%)	25 คน (56.8%)	19 คน (43.2%)	44 คน (50%)
กลุ่มควบคุม	11 คน (25%)	19 คน (43.2%)	10 คน (22.7%)	4 คน (9.1%)	22 คน (50%)	22 คน (50%)	44 คน (50%)

จากตาราง 1 ตัวอย่างมีทั้งหมด 88 คน แบ่งออกเป็น กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจำนวน 44 คน คิดเป็น 50% เป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 19 คน กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจำนวน 44 คน คิดเป็น 50% เป็นเพศชาย 22 คน และเพศหญิง 22 คน โดยตัวอย่างมีช่วงอายุแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ตัวอย่างส่วนมากมีอายุเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 13 ปี 6 เดือน ถึง 14 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก

ตอนที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แสดงได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวอย่าง	ระยะ (I)	ระยะ (J)	MD (I-J)	Std.Error	F	Sig.
กลุ่มทดลอง	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	-11.205	3.115	11.290	.002*
		ติดตามผล	-12.205	2.905		.000*
	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง	11.205	3.115		.002*
		ติดตามผล	-1.000	3.485		1.000
	ติดตามผล	ก่อนการทดลอง	12.205	2.905		.000*
		หลังการทดลอง	1.000	3.485		1.000

* $p < .01$

จากตาราง 2 พบว่า ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของกลุ่มทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p = .002$ และ $.000$ ตามลำดับ) และในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนไม่แตกต่างกับระยะติดตามผล ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล แสดงได้ดังตาราง 3 4 และ 5

ตาราง 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนการทดลอง

ตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ผลคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก		สถิติทดสอบ	
		M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
กลุ่มทดลอง	44	120.30	13.414	.173	.43
กลุ่มควบคุม	44	119.77	14.926		

$p < .05$

จากตาราง 3 พบว่า ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม

ตาราง 4 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลอง

ตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ผลคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก		สถิติทดสอบ	
		M	SD	<i>t</i>	<i>p</i>
กลุ่มทดลอง	44	131.39	15.587	2.577	.006*
กลุ่มควบคุม	44	122.52	14.926		

* $p < .05$

จากตาราง 4 พบว่า ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .006$)

ตาราง 5 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในระยะติดตามผล

ตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ผลคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก		สถิติทดสอบ	
		M	SD	<i>T</i>	<i>p</i>
กลุ่มทดลอง	44	132.39	13.414	2.927	.002*
กลุ่มควบคุม	44	122.27	14.926		

* $p < .05$

จากตาราง 5 พบว่า ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .002$)

จากตาราง 3 4 และ 5 สรุปได้ว่า ในระยะก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกไม่แตกต่างกัน แต่ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น คือ

1. ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกต่อการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนกลุ่มทดลองเปรียบเทียบกับระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

จากการศึกษาพบว่าในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกจากระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีแนวโน้มสูงขึ้น คือ 120.30 131.39 และ 132.39 ตามลำดับ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก สรุปได้ว่า การรู้ซึ่งถึงความรู้สึกนั้นเป็นความสามารถที่พัฒนาได้ผ่านการพัฒนาทักษะสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) 2)

3)

4)

5)

6)

7) สะท้อน โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับกิจกรรมโดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี การตระหนักรู้ตนเอง และการยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและพัฒนาทักษะพื้นฐานอันจะนำไปสู่การพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ซึ่งสนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ของ Rogers, C. R. (1959) ที่ให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นเป็นลำดับแรก เพราะสัมพันธ์ภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเปิดใจยอมรับตนเองและผู้อื่น เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน หลังจากมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันแล้ว นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ตนเอง เพื่อฝึกการรู้เท่าทันในอารมณ์ความรู้สึก รู้ข้อดีและข้อจำกัดของตนเอง และมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตน ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไข กล่าวคือการพัฒนาที่บุคคลที่มีความตระหนักรู้ตนเองอย่างแท้จริง จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ที่จะยอมรับผู้อื่นได้ในฐานะมนุษย์ที่มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดเช่นเดียวกันกับตน ดังที่ Stein, E. (1970) และ Davis, C. M. (1990) กล่าวไว้ว่า บุคคลที่จะเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นได้นั้นต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศแห่งการมีสัมพันธ์ภาพที่ดี เกิดความไว้วางใจ มีความตระหนักรู้ตนเอง ตระหนักในความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ยอมรับผู้อื่นอย่างไม่มีเงื่อนไขแม้ว่าจะมีความแตกต่างไปจากตน ทักษะเหล่านี้จึงล้วนมีความสำคัญในฐานะทักษะพื้นฐานอันจะนำไปสู่การพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ จากนั้นเป็นกิจกรรมฝึกการมองโลกผ่าน

มุมมองเดียวกับผู้อื่น ส่งเสริมทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกตามแนวคิดจิตวิทยาสังคมของ Davis, M. H. (1980, 1983) ที่ให้ความสำคัญกับการมองโลกผ่านมุมมองเดียวกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้บุคคลทำความเข้าใจในสถานการณ์ที่ผู้อื่นกำลังเผชิญ ตลอดจนเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่น ทั้งยังสอดคล้องกับที่ ศิริบุรณ์ สายโกสมุข ปรีชา คัมภีร์ปกรณ และนรา สมประสงค์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกผู้อื่นได้จากการพิจารณาเรื่องราวและความรู้สึกของผู้อื่นผ่านการมองโลกผ่านมุมมองเดียวกับผู้อื่น หลังจากนั้นเป็นกิจกรรมฝึกทักษะการสังเกตสีหน้าท่าทาง และการฟังน้ำเสียง ลักษณะการพูด เพื่อการทำความเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งการสังเกตและการฟังนั้นเป็นทักษะสำคัญดังที่ Stein, E. (1970) Rogers, C. R. (1951, 1975) และ Davis, C. M. (1990) ระบุไว้ว่าเป็นทักษะที่ใช้ในการทำความเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกของผู้อื่น และทักษะสุดท้ายตามโปรแกรมการจัดกิจกรรม คือ ทักษะการสะท้อน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมความรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในสถานการณ์จริงกับเพื่อนร่วมชั้น อีกทั้งการสะท้อนยังสอดคล้องกับตัวชี้วัดการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระบุไว้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมแนวคิดการให้บริการปรึกษาโดยยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของ Rogers ที่กล่าวว่าการสะท้อนเป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้ฝึกเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ รวมทั้งยังเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้ฝึกสามารถประเมินว่าตนเองสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ถูกต้องมากขึ้นเพียงใด

นอกจากนี้ ลักษณะของกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึก เน้นรูปแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจผู้อื่น และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของจิวรรณ ปัญจนัส (2554) ที่ศึกษาผลของการโปรแกรมการอภิปรายกลุ่มในการพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาหลังการทดลองและติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และงานวิจัยของจิตรารณ ทองกวอด (2555) ได้ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกรายด้านอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยคะแนนการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกผู้อื่นของนักเรียนโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตระหว่างการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่านักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนบางอย่างได้ เช่น ความหวาดระแวง ความปลาบปลื้ม เป็นต้น ซึ่งนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีระดับสติปัญญาที่แตกต่างกัน และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนบางคนยังไม่สามารถเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนบางอย่างได้ สอดคล้องกับคำอธิบายเรื่องระดับขั้นการเกิดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกที่ Hoffman, M. L. (2000) ระบุไว้ว่า บุคคลอาจสามารถพัฒนาการเรียนรู้ซึ่งถึงความรู้สึกถึงขั้นการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกอย่างลึกซึ้งได้แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและประสบการณ์ที่บุคคลดังกล่าวประสบ นอกจากนี้ ในระหว่างกิจกรรมฝึกการสะท้อน นักเรียนมีความสับสนกับการเลือกใช้คำพูดและมีอาการประหม่าที่ต้องพูดสะท้อนความคิดความรู้สึกของเพื่อน ทำให้การจัดกิจกรรมฝึกการสะท้อนในครั้งแรกนักเรียนสามารถสะท้อนได้ไม่ดีนัก ซึ่งเป็นเพราะทักษะการสะท้อนเป็นทักษะที่ผู้ให้บริการปรึกษาใช้ในการ

ให้บริการ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนจึงจะสามารถสะท้อนได้อย่างคล่องแคล่ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเน้นย้ำวัตถุประสงค์ของการสะท้อนให้นักเรียนเข้าใจว่ากระทำเพื่อให้เพื่อนเข้าใจว่าตนเข้าใจเรื่องราวและความรู้สึกของเขา และผู้วิจัยได้แนะนำให้นักเรียนสะท้อนไปตามธรรมชาติโดยไม่ต้องกังวลถึงรูปแบบการพูดสะท้อนมากนัก เน้นความสนใจไปที่เรื่องราวและความรู้สึกของเพื่อน ซึ่งนักเรียนก็สามารถทำได้ดีและผ่อนคลายมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสามารถใช้พัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกได้ แต่ครูควรอธิบายและยกตัวอย่างความรู้สึกที่ซับซ้อนเพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจความรู้สึกที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และในส่วนของกิจกรรมสะท้อน ครูควรอธิบายและยกตัวอย่างการสะท้อนให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เพื่อลดความประหม่าในการฝึกทักษะการสะท้อนของนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

จากผลการวิจัยพบว่า ในระยะก่อนการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลการทดสอบค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกไม่แตกต่างกัน แต่ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยที่นักวิจัยหลายท่านที่พัฒนากิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก โดย Akyol, A. K. & Hamamci, Z. (2007) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมละครเพื่อการศึกษาในการพัฒนาระดับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ผู้วิจัยใช้ละครเพื่อการศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้สวมบทบาทในการพูดจา กระทำในมุมมอง เหตุการณ์และความรู้สึกของบุคคลอื่น ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสร็จสิ้น นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีระดับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุม และงานวิจัยของ Greitemeyer, T., Osswald, S. & Brauer, M. (2010) ที่ศึกษาการใช้วิดีโอเกมที่มีลักษณะพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมเพื่อพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกและลดความรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้รับทราบความทุกข์ของผู้อื่น ตัวอย่างวิจัยเป็นนักศึกษาถูกสุ่มเข้ากลุ่มทดลองซึ่งได้เล่นวิดีโอเกมที่มีลักษณะของพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม กลุ่มควบคุมได้เล่นวิดีโอเกมธรรมดา หลังจากนั้น ตัวอย่างวิจัยจะได้อ่านเรียงความเกี่ยวกับความทุกข์ของผู้อื่น และทำแบบวัดการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีคะแนนการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุม ทั้งยังมีคะแนนความรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้รับทราบความทุกข์ของผู้อื่นต่ำกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุมอีกด้วย แสดงให้เห็นว่ากระบวนการฝึกต่าง ๆ ที่ใช้กิจกรรมที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางสังคมช่วยให้ตัวอย่างมีระดับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับที่ ยุวดี เทียรประสิทธิ์ (2536) กล่าวว่า หนึ่งในความต้องการของวัยรุ่นคือความต้องการความเข้าใจตนเองและผู้อื่นในสังคม กล่าวคือต้องการวิเคราะห์แรงจูงใจและความรู้สึกของตนเอง ชอบสังเกตความรู้สึกของผู้อื่นเมื่อพบปัญหา มีแนวโน้มต้องการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของตนเองเมื่อมีโอกาสได้รับประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและในชีวิตจริง ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการสลับสับเปลี่ยนคู่หรือกลุ่มไปเรื่อย ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสัมพันธภาพ และเรียนรู้ทักษะ

ต่าง ๆ อันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกระหว่างกัน ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกผ่อนคลาย ให้การยอมรับนักเรียนทุกคนอย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Rogers, C. R. (1959) กล่าวไว้ว่า นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ หากอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่น และให้การยอมรับ ผู้วิจัยสังเกตว่า หลังจากการเปลี่ยนคู่และกลุ่ม รวมทั้งการให้นักเรียนออกมาทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยถาม เป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ โดยไม่มีการตัดสินถูกผิด รวมทั้งเป็นประเด็นที่ทันสมัย อยู่ในความสนใจของนักเรียน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก มีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นแนวทางในการใช้พัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกแก่นักเรียนได้ โดยการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ให้การยอมรับนักเรียนทุกคน และจัดกิจกรรมในลักษณะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยกิจกรรมคู่และกลุ่ม จะสามารถส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกของตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ครูผู้สอนสามารถนำโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกแก่นักเรียนได้ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทชั้นเรียน และสามารถปรับใช้สื่อการเรียนรู้โดยเลือกใช้ประเด็นที่ทันสมัยและตรงกับความสนใจของนักเรียน และนักวิจัยหรือผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกต่อไป
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม เพื่อตรวจสอบผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึกในระยะยาว และควรมีการนำโปรแกรมพัฒนาการรู้ซึ่งถึงความรู้สึก ไปศึกษาเพื่อใช้พัฒนาตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความมีจิตสาธารณะ การลดการรังแกกัน เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และพ.ศ. 2553)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2554). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนรู้ การสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตราภรณ์ ทองกวอด. (2555). *การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- จวีร์วรรณ ปัญจนัส. (2554). *ผลของโปรแกรมการอภิปรายกลุ่มย่อยที่มีต่อการหยั่งรู้ความรู้สึก นึกคิดของผู้อื่น*

- ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ปวรี กาญจนภี. (2556). การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้วิธีทัศน์การเรียนรู้จากตัวแบบสัญลักษณ์. *วารสารมหาวิทยาลัย
นครพนม*, 3(3) หน้า 21-26.
- พรรณพิมล วิปุลากร. (2555). *พ่อกับแม่ยุคนี้...เผด็จการอะไร (modernmom)*. สืบค้นจาก
<http://www.mom2kids.com/knowledge.php?id=108>.
- ยุวดี เทียรประสิทธิ์. (2536). *รายงานประจำปี 2535*. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริบูรณ์ สายโกสุม, ปรีชา คัมภีรปกรณ และนรา สมประสงค์. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคนิค
การฝึกสอนเบื้องต้น หน่วยที่ 7-12*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Akyol, A. K. & Hamamci, Z. (2007). The effect of drama education on the level of empathetic
skills of university students. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy*
(*BJSEP*), 1(1), 205-215.
- Barrett-Lennard, G. T. (1981). The empathy cycle: Refinement of a nuclear concept. *Journal*
of Counseling Psychology, 28(2), 91-100.
- Batson, C. D., Polycarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., Bednar,
L, L. et al. (1997). Empathy and attitudes: can feeling for a member of a stigmatized
group improve feelings toward the group?. *Journal of Personality and Social*
Psychology, 72(1), 105 - 18.
- Berenguer, J. (2007). The Effect of Empathy in Proenvironmental Attitudes and Behaviors.
Environment and Behavior, 39(2), 269 - 283.
- Brenda, L. L. (2007). Service Learning in Life-Span Development Psychology: Higher Exam
Scores and Increased Empathy. *Teaching of Psychology*, 34(1).
- Chen, A. M. H., Kiersma, M. E., Yehle, K. S. & Plake, K. S. (2015). Impact of the Geriatric
Medication Game® on nursing students' empathy and attitudes toward older
Nurse Education Today, 35, 38 – 43.
- Corey, G. (2001). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (6 ed.). Pacific Grove,
CA: Brooks/Cole Publishing Co.

- Davis, C. M. (1990). What Is Empathy, and Can Empathy Be Taught?. *Physical Therapy*, 70, 707 - 711.
- Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85.
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 113 – 126.
- Foubert, J. D. & Perry, B. C. (2007). Creating Lasting Attitude and Behavior Change in Fraternity Members and Male Student Athletes. *Violence Against Women*, 13(1), 70 - 86.
- Greitemeyer, T. Osswald S. & Brauer, M. (2010). Playing Prosocial Video Games Increases Empathy and Decreases Schadenfreude. *Emotion*, 10(6), 796 - 802.
- Gardner, H. (2002). Interpersonal Communication amongst Multiple Subjects: A Study in Redundancy. *Experimental Psychology*, 2000.
- Gordon, R. D. (1985). *Empathy: The State of the Art and Science*. the International Conference of the World Communication Association Baguio, Philippines, August 10, 1985.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Karaoglu, N., Pekcan, S. & Yilmaz, S. (2013). Are Problem Based Scenarios Supporting the Positive Affect and Empathy of Medical Students? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 82, 101 – 107.
- Rasoal, C. (2011). Does Problem Based Learning affect empathy?. *Journal of behavioral Sciences and Learning*, 30-31 March 2011, Grange-Over-Sands, Cumbria, UK, 76-80.
- Rogers, C. R. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A Study of a Science*, 3, 184-256.
- Rogers, C. R. (1975). Empathic: An unappreciated way of being. *The counseling psychologist*, 5(2), 2-10.
- Stein, E. (1970). *On the Problem of Empathy*. (2nd ed). The Hague, the Netherlands: Martinus Nijhoff Dr W Junk Publishers.

Twenge, J. M. & Campbell, W. K. (2009). *The narcissism epidemic: Living in the age of entitlement*. New York: Free Press.